

SATAKUNNAN KORKEAKOULUTUS JA SEN KEHITTÄMISMAHDOLLISUUDET

Selvityshenkilö Kalervo Väänänen

SATAKUNTALIITTO
Regional Council of Satakunta

Esipuhe

Sain vuoden 2021 alussa toimeksiannon Satakunnan maakuntaliitolta selvittää Satakunnan korkeakoulutuksen tilaa ja sen kehittämismahdollisuuksia. Samalla maakuntaliitto asetti selvitystyölle seurantaryhmän, jonka kanssa olemme pitäneet yhteensä neljä seurantakokousta. Valitsin selvitystyön toteuttamiskeinoksi ”jatkuvan evaluoinnin toteutuksen”, jossa altistin toistuvasti havaintoni eri toimijoille. Saamani palautteen perusteella tein muutoksia, niiltä osin kuin katsoin sen aiheelliseksi. Selvitystyön lopullisista johtopäätöksistä ja mahdollisista virheistä olen kuitenkin yksin vastuussa.

Olen tavannut etäkokouksessa yhteen tai useampaan otteeseen maakunnan kansanedustajia, maakuntahallitusta, Porin kaupungin hallitusta, Rauman ja Porin kauppakamareita, Turun ja Tampereen yliopistojen johtoa, SAMK:n johtoryhmää, Porin yliopistokeskuksen johtoryhmää, Rauman koulutusverkostoa ja Suomen yliopistokeskusten johtajia jne.

Minulla on ollut myös ilo keskustella asiasta muutamien ministerien ja useiden elinkeinoelämän edustajien kanssa niin kahden kesken kuin pienissä ryhmissä. Tämän lisäksi olen keskustellut useiden Turun ja Tampereen yliopistojen dekaanien ja professoreiden kanssa. Olen joutunut vaivaamaan useaan kertaan niin SAMK:n kuin Porin yliopistokeskuksen johtoa, johtoryhmän jäseniä ja yksittäisiä työntekijöitä. Minulle on ollut erinomaiseksi avuksi useat tapaamiset Porin ja Rauman kaupunginjohtajien kanssa sekä Sataliiton johdon kanssa.

Pyydän lausua lämpimän kiitokseni suurelle joukolle henkilöitä, jotka ovat ilman epäilyä auttaneet minua muodostamaan kuvaa Satakunnan korkeakoulutuksen tilasta. Olen saanut kuulla lukemattoman määrän mielestäni hyviä ja joskus myös vähemmän hyviä kehittämisehdotuksia. Keskusteluissa en ole tarkoituksella käyttänyt mitään validoitua tiedonkeruumenetelmää, joten älköön kukaan erehtyne pitämään tätä varsinaisena tutkimuksena. Se on lopulta subjektiivinen näkemykseni siitä, millaisilla toimenpiteillä Satakunta voisi parhaiten hyödyntää korkeakoulutuksen tuottamaa lisäarvoa asukkaidensa parhaaksi.

Olen saanut arvokasta apua materiaalin kokoamisessa Sataliiton työntekijöiltä. Erityiset kiitokset myös Timo Arolle opiskelijoiden muuttoliikkeitä koskevista valaisevista keskusteluista ja tiedoista.

Olen työn kuluessa tutustunut useisiin viime vuosina tehtyihin korkeakoulutusta koskeviin julkisiin selontekoihin ja selvityksiin. Lisäksi olen tutkinut ahkerasti Vipusen tilastoja.

Kuulemieni mielipiteiden, eri puolilta keräämäni tiedon ja oman kokemukseni perusteella olen pyrkinyt muodostamaan käsitykseni siitä, miten parhaiten voitaisiin kehittää Satakunnan korkeakoulutusta pohtimalla niin rakenteellisia mahdollisuuksia kuin maakunnan kehittämistarpeista lähteviä substanssisisältöisiä ratkaisuja. Olen tiivistänyt ne 15 mahdollisimman selkeään toimenpide-ehdotukseen. Toivon, että niiden pohjalta syntyisi eri osapuolten välistä ratkaisuhakuista keskustelua. Olen toimenpide-ehdotuksia muotoillessani yrittänyt pitää mielessä sen, että hyvä suunnittelu on tavoitteeseensa nähden riittävän kunnianhimoista mutta pitää mielessä sen, mikä on mahdollista.

Turussa 15.6.2021

Kalervo Väänänen

Sisällysluettelo:

- 1.1. Satakunnan väestön koulutustaso koko Suomeen verrattuna**
- 1.2. Satakunnan väestönkehitys ja nuorten ikäluokkien koko**
- 1.3. Satakunnan elinkeinoelämän rakenne ja sen kehittämisen vaatimukset korkeakoulutukselle**
- 2. Nykyinen korkeakoulutuksen tarjonta Satakunnassa**
- 3. Korkeakoulutuksen kehittämisen rakenteelliset vaihtoehdot Satakunnassa**
 - 3.1. Uusi yliopisto**
 - 3.2. Etäkampus Porissa**
 - 3.3. Porin yliopistokeskuksen vahvistaminen**
 - 3.4. Satakunnan korkeakoulukonsortio**
- 4. Sisältöperusteiset korkeakoulutuksen kehittämiskohteet Satakunnassa**
 - 4.1. Yleisiä korkeakoulutuksen vahvistamisen toimenpiteitä**
 - 4.1.1. Riittävän nuorisomäärän turvaaminen korkeakoulutukselle ja maakunnan työelämään**
 - 4.1.2. Jatkuvan oppimisen mahdollisuuksien turvaaminen maakunnan väestölle**
 - 4.1.3. Yliopistokeskusten ja etäkampusten edunvalvonnan tehostaminen**
 - 4.1.4. Maakunnan yritysten, julkisen sektorin ja alueen korkeakoulutoimijoiden toimiva keskustelufoorumi**
 - 4.2. Koulutusala kohtaisia huomioita ja kehittämismahdollisuuksia**
 - 4.2.1. Tekniikan koulutuksen vaje on tärkeä alueen talouskasvua rajoittava tekijä**
 - 4.2.2. Mineraaliklusterin kasvun edellytysten turvaaminen Satakunnassa on kansallinen etu**
 - 4.2.3. Elintarviketeollisuuden automaation ja jalostusasteen kohottaminen kasvun ja uudistumisen takeeksi**
 - 4.2.4. Merenkulkualan koulutuksen ja tutkimuksen vahvistaminen Lounais-Suomessa palvelee koko maata**
 - 4.2.5. Sosiaalialan koulutuksen lisäämistarve Satakunnassa on ilmeinen**
 - 4.2.6. SOTE-henkilöstön täydennyskoulutuksen ja koulutuksen uusiutumisen turvaaminen**
 - 4.2.7. Turun yliopiston Rauman kampuksen toimintojen vahvistaminen**
 - 4.2.8. Luovien alojen koulutuksen profilointi**
 - 4.2.9. Matkailualan kasvua ja kestävyttä tukevan koulutuksen ja tutkimuksen kehittäminen**
 - 4.2.10. Suomen Ilmailuopiston ja SAMK:n sekä TY:n yhteistyön kehittäminen**

1.1. Satakunnan väestön koulutustaso koko Suomeen verrattuna

Satakunnan väestöstä oli vuonna 2019 29% perusasteen koulutuksen varassa. Koko maan väestössä vastaava luku oli 26%. Pelkästään toisen asteen suorittaneita oli Satakunnassa 44% ja koko maassa 41%. Korkeamman asteen osuus Satakunnassa oli 26%, kun se koko maan väestössä oli 32%.

Erot koulutuksessa Satakunnan ja koko maan keskiarvon välillä tulevat sitä suuremmiksi, mitä korkeamman koulutusasteen tarkasteluun siirrytään. Ylemmän korkeakoulututkinnon suorittaneita on nyt koko maassa noin 10%, kun niiden määrä Satakunnan väestössä jää alle 6% eli ero tässä on jo lähes kaksinkertainen. Kun tarkastellaan tutkijakoulutuksen saanutta väestönosaa niin ero kasvaa jo lähes nelinkertaiseksi ollen 1,1% koko maassa ja vain 0,3% Satakunnassa.

Yhteenvedon voidaan todeta, että väestön keskimääräinen koulutustaso Satakunnassa on merkittävästi vähäisempi kuin koko maassa ja ero korostuu sitä suuremmaksi mitä korkeampaan koulutusasteeseen siirrytään.

Tarkasteltaessa tilannetta asetettujen valtakunnallisten koulutuspoliittisten tavoitteiden valossa, voidaan todeta, että Satakunnan haaste nostaa korkeakoulutettujen määrä tuoreimmassa koulutuspoliittisessa selonteossa asetetulle tasolle on erittäin suuri. Pelkästään nykyisillä korkeakoulutuksen järjestelyillä tavoitteen saavuttaminen kohtuullisessa ajassa tulee olemaan erittäin vaikeaa.

1.2. Satakunnan väestönkehitys ja nuorten ikäluokkien koko

Vuoden 2019 lopussa Satakunnassa oli noin 217 000 asukasta, joka tarkoittaa 3,9% väestöosuutta koko maan väestöstä. Kolmessa vuosikymmenessä Satakunta on menettänyt noin 10% väestöstään ja viime vuosina väkimäärän lasku on hiljalleen voimistunut. Tällä vuosituhannella väestönlaskun pääasiallinen syy on ollut syntyvyyden väheneminen. Pohjois-Satakunnan osalta väen väheneminen on ollut vielä paljon nopeampaa, ollen 30 vuoden seurantajaksolla noin neljäsosa. Vuoteen 2040 ulottuva väestöennuste kertoo, että Satakunnan suhteellinen väestöosuus koko maan väestömäärästä tulee edelleen jatkamaan laskuaan jopa hieman kiihtyen. Maakunnan sisällä alueiden eriytyminen tulee mitä todennäköisemmin jopa entisestään voimistumaan.

Ennusteen mukaan 7-15 vuotiaiden lasten määrä Satakunnassa vähenee nykyisestä noin 20 000 lapsesta vuoteen 2040 mennessä runsaaseen 14 000. 16-18 vuotiaiden määrä pysyy likipitään ennallaan noin 7000 vuoteen 2030 saakka. Tämän jälkeen 16-18 vuotiaiden määrä painuu alle 5000 nuoren.

Huomioiden koko maan väestönkehitys, niin nuorten muutto muualta Suomesta korvaamaan pieneneviä ikäluokkia ei ole realistista.

Mikäli nykyiseen väestöpohjaan nojaavat ennusteet toteutuvat 2030 jälkeen Suomen korkeakoululaitosta joudutaan kokonaisuudessaan supistamaan voimakkaasti, jolloin nykyisenkin laajuisen korkeakoulutuksen ylläpito Satakunnassa tulee erittäin vaikeaksi.

Koulutus pohjainen maahanmuutto jää oikeastaan ainoaksi vaihtoehdoksi valmistautua ensi vuosikymmenellä tapahtuvaan nuorten ikäluokkien pienenemiseen. On hyvä huomata, että maan korkeakoulujen aloituspaikkamäärä on tällä hetkellä suunnilleen yhtä suuri kuin nyt syntyvä ikäluokka!

1.3. Satakunnan elinkeinoelämän rakenne ja sen kehittämisen vaatimukset korkeakoulutukselle

Vuoden 2018 tilastojen perusteella Satakunnan suurimmat toimialat työpaikkamääriltään ovat teollisuus (osuus 19,6 %), sosiaali- ja terveysalat (17,8 %) sekä tukku- ja vähittäiskauppa (9,9 %). Niiden yhteenlaskettu osuus maakunnan työpaikoista on noin puolet. Teollisuuden osuus valtakunnalliseen keskiarvoon nähden on suuri. Teollisuuden toimialarakenne on suhteellisen monipuolinen.

Teollisuuden sisällä teknologiateollisuuden osuus (erityisesti koneiden ja laitteiden valmistus ja metallien jalostus) on korkein ja niissä on noin puolet valmistavan teollisuuden työpaikoista. Elintarviketeollisuuden osuus on 14 %, metsäteollisuuden 11 %, ja kemianteollisuuden 9 % valmistavan teollisuuden työpaikoista.

Merkille pantavaa on, että jalostuksen (teollisuus, energia ja rakentaminen) arvonlisäys per capita vuonna 2019 on Satakunnassa toiseksi korkein 19 maakunnasta. Tämä kuvaa Satakunnan vahvaa kykyä tuottaa korkean jalostusarvon tuotteita, joita menee runsaasti myös vientiin.

Satakunnan vienti edustaa runsasta 6 % koko maan viennistä. Mielenkiintoista on, että 1-7/2020 jaksolla osuus nousi jo yli 7%:n, Satakunnan ollessa lähes ainoa maakunta, jonka vienti koronavuonna kasvoi. Vientiteollisuuden suuri osuus Satakunnassa tekee sen työvoimatarpeesta ja tuotekehityksestä huolehtimisesta kansallisen kysymyksen.

2. Nykyinen korkeakoulutuksen tarjonta Satakunnassa

Satakunnassa korkeakoulutusta annetaan tällä hetkellä Satakunnan ammattikorkeakoulun, Diakonia ammattikorkeakoulun, Turun yliopiston, ja Porin yliopistokeskuksen (toimijoina Tampereen yliopisto ja Turun yliopisto) järjestämänä. Lisäksi Suomen Ilmailuopisto järjestää ylioppilaspohjaista (pääsyvaatimuksena lukion oppimäärää vastaavat tiedot) liikennelentäjien koulutusta Porissa. Mainittujen koulutuksen järjestäjien lisäksi on syytä mainita myös Pyhäjärvi-Instituutin suhteellisen laaja kurssimuotoinen koulutus erityisesti elintarvike- ja ympäristöaloilla.

Ammattikorkeakoulututkintoja Satakunnassa suoritetaan suhteessa väestöön suunnilleen saman verran kuin muissakin maakunnissa. Yliopiston ylempiä tutkintoja on jo selvästi vähemmän kuin Suomessa keskimäärin ja tohtorintutkintoja on huomattavasti vähemmän kuin Suomessa keskimäärin.

Ammattikorkeakoulutuksen puolella en näe tarvetta pohtia lainkaan rakenteellisia ratkaisuja, mikäli molempien maakunnassa toimivien ammattikorkeakoulujen SAMK:n ja DIAK:n toiminta jatkuu suunnilleen nykyisessä mitassaan. SAMK on varsin laaja-alainen ja opiskelijoiden arvostama ammattikorkeakoulu noin 30 koulutusohjelmallaan. SAMK:n osalta tulee kuitenkin tarkasteltavaksi eräiden alueen kannalta merkittävien koulutusohjelmien puuttuminen tai sisältöjen painotusten tarkastelut.

Yliopistokoulutusta on tällä hetkellä tarjolla muutamilla koulutusaloilla varsin mittavasti. Turun yliopiston Rauman kampus on muodostunut yhdeksi suomalaisen opettajakoulutuksen keskeisistä laitoksista. Viime vuosien vahvat panostukset varhaiskasvatukseen ovat nostaneet sen myös varhaiskasvatuksen koulutuksen ja tutkimuksen kärkijoukkoon niin kansallisesti kuin kansainvälisesti.

Rauman kampuksella on vuosittain avoinna yhteensä noin 280 yliopistollisen koulutuksen aloituspaikkaa. Niistä 240 on ylioppilaspohjaisissa ohjelmissa ja 40 kandidaattipohjaisissa maisteriohjelmissa. Turun yliopiston Rauman kampus on tällä hetkellä ainoa varsinainen etäkampus Suomessa viime vuosikymmenellä tehtyjen Kajaanin, Hämeenlinnan ja Savonlinnan kampusten lakkautusten jälkeen.

Porin yliopistokeskus on ainoa Suomen yliopistokeskuksista, jossa annetaan suhteellisen laajassa mitassa niin kandidaatti- kuin maisteritasoista koulutusta. Ylioppilaspohjaista koulutusta annetaan Turun yliopiston toimesta kauppatieteissä ja humanistisissa tieteissä. Tampereen yliopiston toimesta annetaan koulutusta maisteriohjelmissa tekniikan ja yhteiskuntatieteiden aloilla. Porin yliopistokeskuksessa on ylioppilaspohjaisia aloituspaikkoja 90 kpl (Turun yliopisto) ja kandidaattipohjaisten maisteriohjelmien aloituspaikkoja on yhteensä 145 kpl (vuorovuosina 110/100 kpl Tampereen yliopisto ja 35 kpl Turun yliopisto). Maakunnassa on siis yhteensä tarjolla noin 330 kpl ylioppilaspohjaista yliopistollista aloituspaikkaa ja niiden lisäksi noin 185 kpl aloituspaikkaa on maisteriohjelmissa. Vuosittain Satakunnassa on tarjolla siten vuosittain noin 500 alempan tai ylempään yliopistotutkintoon tähtäävää aloituspaikkaa. Liitteenä olevaan taulukkoon 1 on koottu nykyiset Satakunnassa olevat yliopistojen koulutuksen aloituspaikat.

3. Korkeakoulutuksen kehittämisen rakenteelliset vaihtoehdot Satakunnassa

Satakunnassa toimii monialainen ammattikorkeakoulu, SAMK ja terveysalaan erikoistunut Diakonia amk. Maakunnassa ei ole omaa yliopistoa, vaikka sellainen on ollut monien mielessä haaveena jo vuosikymmenien ajan. Yliopistollista koulutusta maakunnassa järjestävät nykyään Turun ja Tampereen yliopistot.

Yliopistollisen koulutuksen järjestämisen rakenteelliset vaihtoehdot ulottuvat aina uudesta yliopistosta nykymalliseen yliopistokeskukseen. Periaatteessa pohdintaa voidaan käydä ainakin neljän eri mallin välillä. Ne ovat: 1. Oma uusi yliopisto, 2. Jonkun yliopiston etäkampus Porissa, 3. Nykymallinen yliopistokeskus, 4. Korkeakoulukonsortio jonkin yliopiston ja SAMK:n kesken.

Tarkastelen seuraavassa näiden eri vaihtoehtojen hyviä ja huonoja puolia.

3.1. Uusi yliopisto

Suomen yliopistolaitos laajeni voimakkaasti 1950-luvun lopulta aina 1970-luvulle saakka. Silloin Suomeen perustettiin useita uusia yliopistoja ja myös Satakunnassa toivottiin oman yliopiston perustamista Poriin. Tämä toive ei kuitenkaan toteutunut vaan yliopisto-opintoihin suunnattiin pääasiassa Helsinkiin ja Turkuun ja myöhemmin myös Tampereelle. Viime vuosina eniten opiskelijoita Satakunnasta on aloittanut Turun yliopistossa.

Vuoden 2000 tienoolla Suomessa alkoi keskustelu siitä, että yliopisto-opetus on hajaantunut liiaksi pieniin yksiköihin. Erityisen selvää tämä oli pääkaupunkiseudulla. Vuoden 2010 alusta tuli voimaan uusi yliopistolaki, joka muutti yliopistojen hallinnollista asemaa tehden niistä itsenäisiä oikeushenkilöitä ja lisäten merkittävästi yliopistojen autonomiaa. Samanaikaisesti yliopistojen määrää vähennettiin fuusioiden kautta pääkaupunkiseudulla yhdeksästä neljään, Turussa kolmesta kahteen ja samoin Itä-Suomessa kolmesta kahteen. Muutaman vuoden kuluttua näistä Tampereen kaksi yliopistoa sulautui yhdeksi.

Viime vuosina yliopistojen määrää on siis voimakkaasti vähennetty ja tavoitteena on ollut entistä suurempien ja monialaisempien yliopistojen muodostuminen. Aikaisempaa selkeämmäksi tavoitteeksi on noussut kyky kilpailla kansainvälisesti erityisesti tutkimuksen alueella.

Uuden yliopiston perustaminen vaatisi lakimuutoksen ja Eduskunnan hyväksynnän. Huomioon ottaen se, että viimeisen runsaan kymmenen vuoden kuluessa Suomen yliopistojen määrä on vähentynyt 22:sta 14, en pidä kovin todennäköisenä, että poliittisessa ilmapiirissä tapahtuisi niin voimakas käänne, että uuden yliopiston perustaminen Satakuntaan saisi laajan poliittisen hyväksynnän. Yliopistolakiin on kirjattu myös olemassa olevien yliopistojen oikeus lausua asiasta. Lähes poikkeuksetta nykyiset yliopistot tulisivat vastustamaan uuden yliopiston perustamista.

Yliopiston menestymisen ehdoton edellytys on riittävä hakijoiden määrä. Jo nyt on nähtävissä se, että pienimmillä yliopistoilla on vaikeuksia saada riittävästi ensisijaisia hakijoita useisiin hakukohteisiin. Huomioon ottaen se, että ikäluokkien koko kääntyy lähivuosina laskuun ja lasku jatkuu seuraavat parikymmentä vuotta, uuden yliopiston olisi erittäin vaikeaa saada riittävää opiskelijamäärää tiukasti kilpaillussa yliopistokentässä. Etäkampusmallissa tai yliopistokeskusmallissa vahvan emoyliopiston brändi hyödyttäisi opiskelijoiden rekrytoinneissa. Samaa koskee myös pätevän henkilöstön rekrytointia. Uuden yliopiston perustaminen olisi huomattavasti kalliimpi ratkaisu kuin muut esille nostamani vaihtoehdot.

Oman yliopiston eduksi voitaisiin ehkä lukea alueen mielipiteen mahdollinen parempi kuuleminen tehtäessä esimerkiksi koulutusohjelmia koskevia ratkaisuja. Tämän merkitystä verrattuna esimerkiksi yliopistokeskuksen tai etäkampuksen toimintaan ei pidä kuitenkaan yliarvioida. Opiskelijoiden rekrytoinnin suhteen uuden yliopiston voi olla vaikeaa kilpailla jo vakiintuneiden yliopistojen kanssa. Satakunnan oma väestöpohja ei ole riittävä ja viereisissä maakunnissa Etelä-Pohjanmaata lukuun ottamatta on yliopisto. Tampereen ja Turun yliopistot ovat tällä hetkellä aloituspaikkoihin suhteutettuna suosituimmat yliopistot Suomessa. Oma vilpitön käsitykseni on, että kokonaan uuden yliopiston perustaminen Satakuntaan ei ole maakunnan eikä kansallisen edun mukainen ratkaisu.

3.2. Etäkampus Porissa

Maailmalla erittäin yleinen tapa tuoda koulutusta lähemmäksi niitä opiskelijoita, jotka asuvat kauempana pääkampuksesta on perustaa yliopiston etäkampus. Suomessa historiallisista syistä koko opettajakoulutus järjestettiin pitkään opettajakoulutusseminaarien lopetuksen jälkeen yliopistojen etäcampuksilla. 2010-luvulla Oulun yliopisto (Kajaani), Itä-Suomen yliopisto (Savonlinna) ja Tampereen yliopisto (Hämeenlinna) lakkauttivat etäcampuksensa. Ainoastaan Turun yliopisto katsoi etäcampuksen aluevaikutuksen Raumalla niin suureksi, että päätti säilyttää etäcampuksen ja päinvastoin ryhtyi vahvistamaan etäcampuksen toimintoja uudistamalla rakennuskantaa paremmin vaatimuksia vastaavaksi ja keskittämällä varhaiskasvatuksen kokonaisuudessaan Rauman kampukselle. Samoin erityistä huomiota on kiinnitetty opettajakoulutuksen vientiin. Tällä hetkellä Rauman etäkampus on ainoa laatuaan Suomessa.

Yksi tapa vahvistaa yliopistollista koulutusta Satakunnassa olisi päästä yhteisymmärrykseen joko Tampereen tai Turun yliopiston kanssa siitä, että jompikumpi niistä synnyttäisi yliopiston mahdollisuuksiin ja alueen vaatimuksiin nähden mahdollisimman laajapohjaisen ylioppilaspohjaisen koulutuksen omaavan etäcampuksen Poriin. Yliopistokeskus tulisi siinä tapauksessa lakkautettavaksi ja oletettavasti toinen yliopistoista poistaisi toimintonsa Satakunnasta.

Etäcampuksen etuna olisi emoyliopiston jo valmiina oleva hallinto, nopea mukautuminen rahoitusmalliin, jo olemassa olevan yliopistobrändin tuki niin opiskelijarekrytoinnissa kuin henkilöstörekrytoinnissa, mahdollisuus joustavaan henkilöstön liikkutteluun pää- ja etäcampuksen välillä jne. Etäcampuksen profiilia voitaisiin niin ulospäin kuin yliopiston sisällä korostaa esimerkiksi asettamalla sen johtoon vararehtorin aseman omaava henkilö.

Siinä tapauksessa, että edistettäväksi malliksi valittaisiin etäkampusmalli, jätän mainittujen yliopistojen ja paikallisten toimijoiden yhteiseen ja viisaaseen harkintaan sen, kumpi yllä mainituista yliopistoista, Turun yliopisto vai Tampereen yliopisto, olisi Satakunnalle parempi vaihtoehto. Uskon, että molemmat olisivat hyviä.

3.3. Porin yliopistokeskuksen vahvistaminen

Varsin selväpiirteinen vaihtoehto olisi jatkaa nykyisellä yliopistokeskus-mallilla ja pyrkiä sen sisällä laajentamaan koulutusohjaa ja vahvistamaan tutkimusta niin, että maakunnan sivistyksen ja osaamisen edistäminen tulisi aikaisempaa paremmin huomioitua.

Tässä vaihtoehdossa olisi etuna valmis hallinnollinen malli ja kahden yliopiston taustatuki, jolloin esimerkiksi lähes kaikki ajateltavissa olevat koulutusohjelmat olisi mahdollista ottaa harkintaan. Digitalisaation tarjoamat etäopetuksen mahdollisuudet tulisi tässäkin mallissa pyrkiä hyödyntämään nykyistä paremmin.

Kaikissa vaihtoehdoissa yliopiston/yliopistojen läheinen yhteistyö Satakunnan ammattikorkeakoulun kanssa olisi välttämätöntä niin koulutuspolkujen suunnittelussa kuin infrastruktuurin yhteiskäytössä.

Yliopistokeskuksen toiminnan vahvistaminen on paljon enemmän sidoksissa koko maan korkeakoulupolitiikkaan kuin etäkampuksen kehittäminen. Tähän saakka valtion tuki yliopistokeskuksille ei ole mahdollistanut kovinkaan kummoisia toimintoja koulutuksen saralla. Tämä näkyy yliopistokeskusten toimintoja tarkasteltaessa; niissä ei juurikaan harjoiteta, Porin yliopistokeskusta lukuun ottamatta, tutkintokoulutusta.

Yliopistokeskusvaihtoehto olisi erityisen kiinnostava, jos olisi mahdollista saada aikaan yhteisymmärrys yliopistokeskusten merkittävästi paremmasta valtiontuesta. Tämä puolestaan edellyttäisi yhteistä edunvalvontaa valtiovallan suuntaan niiltä maakunnilta, joissa yliopistokeskuksia on. Oleellista olisi myös emoyliopistojen voimakkaampi sitoutuminen yliopistokeskusten toimintaan. Korkeakoulutuksen alueellista saavutettavuutta ajatellen valtakunnallinen yliopistokeskusten toiminnan kehittäminen olisi merkittävä niin alueellista kuin sosiaalista tasa-arvoa lisäävä tekijä.

3.4. Satakunnan korkeakoulukonsortio

Suomalaisen duaalimallin tavoitteena on taata sekä yliopistoille että ammattikorkeakouluille selkeä oma profiili. Koulutuksen lisäksi yliopistojen tulee pystyä kilpailemaan kansainvälisesti perustutkimuksella ja siitä nousevilla innovaatioilla. Ammattikorkeakoulut puolestaan nähdään ennen kaikkea kouluttajina ja erityisesti omaa aluettaan palvelevana soveltavan tutkimuksen tekijöinä.

Viime vuosina Suomeen on syntynyt useampia yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen välisiä konsortioita. Kokemukset niistä ovat vielä jokseenkin vähäisiä, mutta on selvää, että niihin voi liittyä joitakin etuja täysin itsenäisiin korkeakouluihin verrattuna. Lyhyen kokemuksen perusteella etuja näyttäisi löytyvän lähinnä hallinnon ja infrastruktuurin päällekkäisyyksien poistamisesta ja yhtenäisten opintopolkujen muodostamisen kautta.

Korkeakoulufuusion, kuten yleensä organisaatioiden fuusion onnistumisen yksi edellytys on molempien taikka kaikkien osapuolten aito tahtotila luoda yhteisiä toimintoja ja halu pyrkiä konsortiotyypiseen ratkaisuun. Satakunnan alueella toimivien korkeakoulujen asenteissa en ole havainnut moista halukkuutta, pikemminkin päinvastoin.

Yliopistojen nykyinen rahoitusmalli pohjautuu määritelyjen suoritteiden saavuttamiseen. Tärkeimmässä roolissa ovat opinto- ja tutkimussuoritteet. Huomioon ottaen se, että mahdollisen korkeakoulukonsortion toisen osapuolen pääasiallinen toiminta olisi maakunnan ulkopuolella, en näe korkeakoulukonsortioon liittyvän juurikaan Satakunnan kannalta sellaisia etuja, joita ei olisi saavutettavissa niin etäkampuksella kuin yliopistokeskuksella. Eri organisaatioiden pitäisi pystyä hyvään yhteistyöhön myös ilman hallinnollista yhdistymistä. Toisaalta mikään ei estä ottamasta konsortiomallia harkintaan myöhemmässä vaiheessa, jolloin tilanne on selkiintynyt Porissa toimivien yliopistojen osalta.

Näistä neljästä esitetystä mallista pitäisin ensisijaisina malleina etäkampusta ja yliopistokeskuksen kehittämistä. Mikäli yliopistokeskuksessa saataisiin kahden yliopiston toiminnot saumattomasti ja kustannustehokkaasti yhdistettyä, se tarjoaisi monessa mielessä kiinnostavimman vaihtoehdon.

Yhden yliopiston etäkampus olisi puolestaan selväpiirteisempi ja antaisi pitkällä tähtäimellä paremmat mahdollisuudet strategiseen suunnitteluun.

Liitteenä olevaan Taulukkoon 2 on koottu eri vaihtoehtojen vertailua.

Toimenpide-ehdotus 1:

Osa 1: Satakuntaliiton johto sekä Porin ja Rauman kaupunkien johto (maakunnan harkinnan perusteella myös muita) yhdessä käynnistävät neuvottelut Turun ja Tampereen yliopistojen kanssa niiden tahtotilan selvittämiseksi vaihtoehtojen 2 ja 3 osalta. Koska molempiin vaihtoehtoihin sisältyy uusia koulutusoikeuksia, tulisi jo varhaisessa vaiheessa pyytää mukaan myös OKM:n edustus.

Osa 2: Samanaikaisesti tulisi pyrkiä vaikuttamaan siihen, että lainsäädäntöön kirjattaisiin selkeämmin yliopistokeskusten /etäkampuksien tehtävät ja yliopistojen rahoitusmalliin tulisivat nykyistä paremmat insentiivit yliopistoille ylläpitää yliopistokeskuksia/etäkampuksia.

4. Sisältöperusteiset korkeakoulutuksen kehittämiskohteet Satakunnassa

Olen jakanut kehittämiskohteet kahteen ryhmään. Käsittelen ensiksi muutamia yleisiä korkeakoulutuksen kehittämisedellytyksiä kappaleessa 4.1. ja sitten substanssikohtaisia kehittämiskohteita kohdassa 4.2. Kunkin kappaleen alkuun olen liittänyt lyhyen perustelun toimenpiteen tarpeelle ja lopuksi pyrkinyt tiivistämään toimenpide-ehdotuksen mahdollisimman konkreettiseksi.

4.1. Yleisiä korkeakoulutuksen toiminnallisen vahvistamisen toimenpiteitä

4.1.1. Riittävän nuorisomäärän turvaaminen korkeakoulutukselle ja maakunnan työelämään

Satakunnassa korkeakoulutuksen (ammattikorkeakoulujen ja yliopistojen) aloituspaikkamäärä kokonaisuudessaan on moniin muihin maakuntiin verrattuna varsin kilpailukykyinen. AMK-aloituspaikkoja on 86,5 paikkaa tuhatta 15 - 24 vuotiasta kohden. Yliopistollisia koulutuspaikkoja on 18,7 tuhatta 15 - 24 vuotiasta maakunnan asukasta kohden. Korkeakoulupaikkojen yhteenlaskettumäärä eli 105,2 paikkaa, on maakunnittain tarkasteltuna ja suhteutettuna 15-24 vuotiaisten asukkaiden määrään maan keskiarvoa korkeampi.

Noin puolet yliopistollisista koulutuspaikoista on Turun yliopiston Rauman kampuksella olevia opettajakoulutuksen ja varhaiskasvatuksen koulutuspaikkoja ja loput Porin yliopistokeskuksen koulutusohjelmissa. Turun yliopiston Rauman kampuksella on perinteisesti tullut opiskelijoita ympäri maata. Samoin Porin yliopistokeskuksen opiskelijoista valtaosa tulee Satakunnan ulkopuolelta.

Kuten edellä mainittiin, Satakunnan nuorten määrä on tasaisesti laskenut jo vuosia ja väestöennusteen mukaan lasku tulee jatkumaan. Nykyisiin korkeakoulutuksen aloituspaikkoihin on toistaiseksi ollut hakijoita kohtuullisesti. Tiettyihin koulutusohjelmiin jopa varsin hyvin.

Huomioiden maakunnan työvoimatarve ja pienenevät ikäluokat suurin yksittäinen uhka sille, että maakuntaa kohtaa tulevaisuudessa nykyistä voimakkaampi korkeasti koulutetun työvoiman puute on toiselta asteelta valmistuvien nuorten määrän jatkuva lasku.

Tämän vuoksi maakunnassa tulisi ryhtyä pikaisiin toimenpiteisiin ulkomaalaisten opiskelijoiden hankkimiseksi jo toiselle asteelle. Suomessa perinteisesti toiselle asteelle ei juurikaan siirrytä oman maakunnan ulkopuolelta, joten Suomen sisäinen muuttoliike ei tulle missään olosuhteissa ratkaisemaan toisen asteen opiskelijapulaa. Toisen asteen opiskelijoiden vähentyminen tulee välittömästi heijastumaan erityisesti SAMK:n sisäänottoon ja pienemmässä määrin myös yliopistollisten koulutusten sisäänottoihin.

Toimenpide-ehdotus 2:

Laaditaan maakunnallinen strategia koulutusperäisen maahanmuuton lisäämiseksi toiselle asteelle, ammattikorkeakoulutukseen ja yliopistokoulutukseen. Kaikki maakunnan koulutuksen alan toimijat tulee sitouttaa strategian toteutukseen. Koulutusperäisen maahanmuuton lisäämiseksi tarvitaan sekä lisää englanninkielistä koulutustarjontaa että tehostettua suomen kielen opetusta kaikille koulutuksen asteille. Luontevin taho koordinoimaan strategian laadintaa ja sen toteutumisen seuranta olisi Porin kaupungin sivistystoimi yhteistyössä alueen korkeakoulutoimijoiden kanssa.

4.1.2. Jatkuvan oppimisen mahdollisuuksien turvaaminen maakunnan väestölle

Suomalainen työelämä tulee jatkossa tarvitsemaan entistä paremmin koulutettua työvoimaa. Erityisesti Satakunnan vientivetoinen teollisuus tarvitsee jatkossa nykyistä huomattavasti enemmän korkeakoulutettua työvoimaa. Koska Satakunnan väestön koulutus rakenne on nyt maan keskitasoa selvästi matalampi, tulee kohdennettua sopivaa jatkokoulutusta olla tarjolla kysynnän mukaan riippumatta siitä, mikä työntekijän aikaisemman koulutuksen taso on.

Työelämän osaamisen tason nosto ja jatkuva uudistamisen tarve luo maakuntaan voimakkaan jatkokoulutuksen tarpeen, niin toisen asteen ammattikoulutukselle kuin ammattikorkeakoulu- ja yliopistotasoiselle korkeakoulutukselle. Tämä vaatii aikaisempaa voimakkaampaa jatkokoulutuksen paikallista koordinaatiota ja etäoppimisen mahdollisuuksien täysimittaista hyväksikäyttöä. Nämä tulee lisäksi sovittaa mahdollisimman hyvin valtakunnalliseen koulutustarjontaan, jotta saavutetaan riittävän laaja-alainen tarjonta ja riittävä kustannustehokkuus koulutuksen tarjonnassa.

Jälleen nousee selkeä tarve nykyistä tiiviimpään toiminnalliseen yhteistyöhön alueellisten toimijoiden kesken. Huomiota tulee erityisesti kiinnittää siihen, että myöhemmässä vaiheessa osaamisen päivytystä hakevat aikuisopiskelijat eivät pääsääntöisesti hae tutkintomuotoista koulutusta vaan ensisijaisesti mahdollisuuksia parantaa omaa työmarkkinakelpoisuuttaan ja oman

uran edistämismahdollisuuksia. Tämä tulee tarkoittamaan sitä, että eri kokoisia koulutuspaketteja pitää pystyä kokoamaan enenevässä määrin eri koulutusasteiden rajoja rikkoen. Tarvitaan tiivistä yhteistyötä kaikkien alueen koulutuksen tarjoajien kesken, mutta jonkun alueen isoista koulutustoimijoista tulisi ottaa johtava rooli toimintojen yhteensovittamisessa. Satakunnan osalta parhaiten tähän koordinaatiotehtävään soveltuisi mielestäni Porin yliopistokeskus tiiviissä yhteistyössä muiden alueen koulutustoimijoiden kanssa.

Toimenpide-ehdotus 3:

Yliopistokeskus/(etäkampus) profiloituu jatkokoulutustoiminnan koordinaattoriksi ja kaikki koulutuksen toteuttajat SAMK, DIAK, TY, TaY, Pyhäjärvi-Instituutti ja mahdolliset muut koulutuksen tuottajat pyrkivät tiiviiseen yhteistyöhön kurssimuotoisen jatko- ja täydennyskoulutuksen järjestämisessä. Työperäisen osaamisen kysyntään vastaamiseksi eri koulutusasteiden rajojen ei tule antaa muodostua hyvän toiminnan esteeksi. Tämän takaamiseksi tulisi perustaa jatkokoulutustarpeen maakunnallinen suunnitteluryhmä, jossa olisi mukana eri koulutusta tarjoavat oppilaitokset, yritykset ja instituutiot. Ryhmän tulisi pystyä mahdollisimman hyvin ennakoimaan erilaiset jatko/uudelleen koulutuksen tarpeet.

4.1.3. Yliopistokeskusten ja etäkampusten edunvalvonnan tehostaminen

Yliopistokeskusten ja etäkampusten ylläpitäminen synnyttää yliopistolle lähes poikkeuksetta suuremmat yksikkökulut (esimerkiksi kulut/suoritettu tutkinto) kuin toiminta yliopiston pääkampuksella. Tämä siitä huolimatta, että digitaalisuus opetuksessa lisääntyy. Tutkimustoiminnan osalta sivukampuksilla ei juurikaan pystytä tekemään kallista infrastruktuuria vaativaa perustutkimusta tai soveltavaa tutkimusta, jolloin rahoitusmallissa myös tutkimuksen ansainta tulee pääkampusta vaikeammaksi.

Kalliimmat yksikkökustannukset ja joissakin tapauksissa tutkimustoiminnan suorittamiselle vaadittavan infrastruktuurin tai riittävän kriittisen henkilömäärän ylläpitäminen on Suomessa johtanut siihen, että meillä ei juurikaan ole enää etäkampuksia ja myös yliopistokeskusten toiminta on suurelta osin aika vaatimatonta maakunnan koulutus- ja tutkimustarpeisiin nähden. OKM:n käyttämä rahoitusmalli ei tue millään tavoin etäkampusten ylläpitoa.

Yliopistokeskusten ns koordinaatorahoitus on hyvin vaatimatonta ja yliopistoille likipitään samansuuruinen toiminnan laajuudesta ja luonteesta riippumatta.

Mikäli tavoitteena on tuoreessa koulutuspoliittisessa selonteossa asetettu väestön koulutustason nosto, niin yksi parhaista keinoista tavoitteen saavuttamisen olisi nykyisten yliopistokeskusten toiminnan oleellinen vahvistaminen. Tämän aikaan saaminen vaatisi selkeää ja huomattavasti voimakkaampaa edunvalvontaa niiltä maakunnilta, joissa yliopistokeskukset sijaitsevat. Ilman sitä pidän epätodennäköisenä, että tapahtuu oleellisia muutoksia yliopistokeskusten asemassa.

Toimenpide-ehdotus 4:

Yliopistokeskuksen toiminnan kehittäminen vaatii yliopistokeskusmaakunnilta ja -kaupungeilta huomattavasti vahvempaa yhteistä **valtakunnallista edunvalvontaa** ja yliopistokeskuksissa toimivilta yliopistoilta aiempaa parempaa yhteistyötä. Vaikutetaan poliittiseen päätöksentekoon niin, että yliopistokeskus-/etäkampus toiminnan edellytykset parantanevat ja yliopistollinen koulutus tulee aidosti kaikkien ulottuville. Yliopistokeskusten/etäkampusten toiminnan tuen lisääminen voidaan, niin haluttaessa, hyvin tehdä nykyisen rahoitusmallin sisällä huomioimalla yliopistokeskusten erityisasema eräissä rahoituksen indikaattoreissa.

4.1.3. Maakunnan yritysten, julkisen sektorin ja alueen korkeakoulutoimijoiden toimiva keskustelufoorumi

Suomalaisen korkeakoulujärjestelmän yksi selkeä vahvuus kansainvälisissä vertailuissa on ollut yhteistyö elinkeinoelämän kanssa. Valitettavasti viimeisimmät aiheita koskeneet selvitykset ovat antaneet viitteitä siitä, että tämä vahvuus on rapautumassa ja elinkeinoelämän ja korkeakoulujen yhteistyö on vähentymässä. Näkemykseni on, että tämä on erittäin epätoivottava kehitys niin suomalaisen yhteiskunnan kuin korkeakoulujärjestelmän kannalta.

Yksinkertaisin tapa puuttua asiaan on mahdollisimman välitön ja jatkuva keskusteluyhteys yritysten ja koulutusta ja tutkimusta tekevien organisaatioiden välillä. Tämä ei voi perustua pelkästään ad hoc -tyyppisiin tapaamisiin yksittäisten yritysten ja korkeakoulujen välillä. Yhteistyön kehittämisen tulee olla suunnitelmallista ja molempia osapuolia pitkällä tähtäimellä palkitsevaa. Kannattaa muistaa, että pääasiallisesti julkisesti rahoitetun korkeakoulun paras toiminnan tae on menestyvä elinkeinoelämä ja alueen hyvä veronmaksukyky.

Yhteistyön tarkastelun tulee olla säännöllistä ja ennalta teemoitettua. Esimerkiksi alueen kauppakamarit voisivat toimia elinkeinoelämän edustajina ja erilaisten kehittämistoimien aktiivisina aloitteen tekijöinä. Tällä tavoin korkeakoulut säilyttäisivät arvokkaan autonomiansa ja yritykset voisivat koko ajan peilata osaamis- ja tutkimustarpeitaan alueen korkeakoulujen tarjontaan. Sitä, minkä saa läheltä riittävän laadukkaana, on turha hakea kaukaa. Tänä päivänä yritysten tulee joka tapauksessa hakea alansa parasta osaamista usein myös Suomen rajojen ulkopuolelta.

Toimenpide-ehdotus 5:

Porin yliopistokeskus ja SAMK muodostavat yhdessä maakunnan yritysten kanssa yhteisen keskustelufoorumin, jonka tavoitteena on ajantasainen tiedonvaihto koskien yritysten ja korkeakoulujen kehittämistarpeita ja niihin vastaamista. Yritysten edustus voitaisiin kanavoida esimerkiksi alueen kauppakamarien kautta.

4.2. Koulutusala kohtaisia huomioita ja kehittämismahdollisuuksia

4.2.1. Tekniikan koulutuksen vaje on tärkeä/tärkein alueen talouskasvua rajoittava tekijä

Satakunta on merkittävästi kokoaan suurempi vientiteollisuuden maakunta. Tullin tilastojen mukaan Satakunnan avoimuusindeksi (vient/BTK) on maan korkeimpia. Vuonna 2019 Satakunnan viennin arvo maakunnittain tarkasteltuna oli viidenneksi korkein ja 3,9% väestöosuudella Satakunta vastasi 6,9 % viennistä. Vuoden 2020 ensimmäisen vuosipuoliskon aikana osuus oli jo 7,2% ja Satakunta oli Keski-Pohjanmaan ohella ainoa maakunta, missä vienti koronavuonna kasvoi.

Kuten alla olevasta taulukosta näkyy Satakunnan viennin arvo per capita on merkittävästi korkeampi kuin esimerkiksi Uudenmaalla tai Pirkanmaalla ja myös hieman korkeampi kuin Varsinais-Suomessa. Satakunnan satamien osuus v 2019 Suomen viennistä tonneissa oli 11,2 % ja tuonnista 6,6 % (yht. 9,0 %). Maakunnan oman teollisen tuotannon lisäksi Rauman ja Porin satamat ovat myös merkittävä vientiväylä muualla Suomessa valmistetuille tuotteille.

Seuraavan sivun taulukossa on esitetty viennin määrä euroissa maakunnan asukasta kohden. Satakunnan viennin korkea osuus koko maan viennistä nostaa sen vientiteollisuuden uudistumisen ja kasvun turvaamisen myös kansallisesti tärkeäksi kysymykseksi.

Vienti per capita 2019, € (Tulli)	
Kymenlaakson maakunta	27 511
Keski-Pohjanmaan maakunta	25 338
Lapin maakunta	21 591
Pohjanmaan maakunta	19 585
Satakunnan maakunta	18 131
Etelä-Karjalan maakunta	16 414
Varsinais-Suomen maakunta	15 838
Uudenmaan maakunta	11 254
Pirkanmaan maakunta	10 107
Keski-Suomen maakunta	9 691
Päijät-Hämeen maakunta	9 404
Kanta-Hämeen maakunta	8 202
Pohjois-Savon maakunta	6 379
Kainuun maakunta	5 809
Pohjois-Karjalan maakunta	5 707
Pohjois-Pohjanmaan maakunta	5 457
Ahvenanmaa	3 413
Etelä-Pohjanmaan maakunta	3 334
Etelä-Savon maakunta	2 501
KOKO MAA	11 761

Satakunnan suurimmat toimialat ovat työpaikkamääriltään teollisuus (osuus 19,6 %), sosiaali- ja terveysalat (17,8 %) sekä tukku- ja vähittäiskauppa (9,9 %). Teollisuuden osuus valtakunnalliseen keskiarvoon nähden (B-H) on 1,53, mikä tarkoittaa paitsi sen suurta osuutta, myös mahdollista aluetaloudellista riskiä. Sitä kuitenkin pienentää teollisuuden monipuolinen toimialarakenne.

Teknolohiateollisuuden osuus (kulkuneuvojen, koneiden ja laitteiden sekä elektronikka- ja sähkötuotteiden valmistus, metallituotteiden valmistus, metallien jalostus) on korkein, ollen 49 % valmistavan teollisuuden työpaikoista. Teknolohiateollisuuden rakenne on monipuolinen, mikä osaltaan pienentää aluetaloudellista riskiä. Tärkeimmät teknologia teollisuuden alat ovat erityisesti metallien jalostus ja erilaisten metallituotteiden ja koneiden valmistus. Niiden piirissä on jopa 90% metallialojen työpaikoista.

Teollisuutta edustavien toimijoiden haastatteluissa on tullut erittäin yksiselitteinen viesti: merkittävin kasvun ja uudistumisen rajoite tällä hetkellä on koulutetun henkilöstön puute alueella. Tämä havainto saa tukea niin maakunnan työttömyystilastoista kuin esimerkiksi diplomi-insinöörien minimaalisesta väestöosuudesta.

Osittain tästä johtuen myös julkiset TKI-panokset Satakuntaan ovat erittäin pienet. Tämä on selvä uhka vientiteollisuuden riittävän nopealle uudistumiselle. Huomioiden Satakunnan merkittävä osuus koko Suomen vientiteollisuudesta on tällä asialla myös suurta kansallista merkitystä.

Edellä kuvatun perusteella on selvää, että Satakunnassa yliopistotasaisen tekniikan koulutuksen saaneen henkilöstön puute on yksi merkittävä teollisuuden kasvua hidastava tekijä. Näkyvissä olevat merkittävät investoinnit alueen teollisuuden uudistumiseen ja laajentumiseen (esim. akkuklusteri) lisäävät osaltaan koulutetun työvoiman tarvetta. Mielestäni tämän koulutusvajeen poistaminen alueella tapahtuvalla koulutuksella palvelisi koko suomalaista vientiteollisuutta.

Tekniikan alueellisen koulutusvajeen poistamiseksi Porissa tulisi aloittaa yliopistollinen tekniikan alan kandidaattikoulutus, joko TY:n ja/tai TaY:n toimesta, ja perustaa vähintään toinen maisteriohjelma nykyisen tietotekniikan lisäksi. SAMK:n infrastruktuuria tulisi vahvistaa niin, että Porin yliopistolliset toimijat ja SAMK pystyvät rakentamaan yhteisen tekniikan kandidaattikoulutusta tukevan koulutusalueen ja vähintään yhden korkeatasoisen tutkimusalueen alueen yrityksiä aidosti palvelevalle tutkimusalueelle (esimerkiksi automaatiotekniikkaan). Muilta osin SAMK:n tulee jatkaa koulutuspolkujen kehittämistä eri tekniikan alan yliopistojen kanssa.

Toimenpide-ehdotus 6:

Turun ja/tai Tampereen yliopisto aloittaa Porissa ylioppilas pohjaisen tekniikan kandidaatin koulutuksen tukeutuen mahdollisilta osin SAMK:n infrastruktuuriin. Satakunnan lukiolaisten määrä ja pitkän matematiikan valinneiden osuus pystyisivät kyllä tuottamaan riittävän hakijoiden määrän. Kannattaa lisäksi huomata, että eräissä pohjoismaisissa tekniikan alan korkeakouluissa jo nyt merkittävä osa opiskelijoista tulee ulkomailta. Maisterivaiheen koulutuksen osalta yliopisto/yliopistot tekevät ratkaisut erityisesti alueen teollisuuden tarpeita ajatellen.

4.2.2. Mineraaliklusterin kasvun edellytysten turvaaminen Satakunnassa on kansallinen etu

Satakunnan mineraaliklusterin osuus kokonaistuotoksesta, kerrannaisvaikutukset huomioiden, on 21%. Arvonlisäyksestä se on kuudesosa ja työllisyydestä kahdeksasosa. Jalostuksen (teollisuus,

energia ja rakentaminen) koko arvonlisäys per capita oli vuonna 2019 Satakunnassa 2. korkein kaikista maakunnista.

Metallien jalostus on mineraaliklusterin toimialoista euromääräisesti kansallisesti tarkasteluna selkeästi suurin. Se on erityinen vahvuusalue Satakunnassa. Huomionarvoista on, että meneillään oleva laajamittainen yhteiskuntien sähköistyminen takaa vahvan kysynnän erityisesti ns värimetalleille.

Metallien jalostukseen ja niihin liittyvään lopputuotteiden valmistukseen on Satakunnassa investoitu viime vuosina merkittävästi ja investoinnit tulevat alan toimijoiden mukaan jatkumaan vahvoina myös seuraavina vuosina. Tämä tulee kasvattamaan entisestään osaavan työvoiman tarvetta myös korkeakoulutettujen osalta.

Satakunnassa mineraaliklusterin työllisyys on pysynyt suhteellisen vakaana, 2 100 ja 2 400 työntekijän välillä, etenkin vahvan metallinjalostusteollisuuden ansiosta. Kun keskimäärin Suomessa mineraaliklusteri kerrannaisvaikutuksineen kattaa noin 7 % maan kokonaistuotoksesta, se on maakunnittain tarkasteltuna Lapin jälkeen Satakunnassa toiseksi suurin, ollen jo mainittu 21% kokonaistuotoksesta.

Yhteenvedona mineraaliklusterin ja erityisesti metallien jalostuksen vaikuttavuudesta Satakunnassa on todettava, että se on niin maakunnalle kuin koko maalle erinomaisen tärkeä, ja tällä hetkellä voimakkaasti kehittyvä ala (vrt myös akkuteollisuuden investoinnit). Tämä tekee alan toiminnasta Satakunnassa myös kansallisesti merkittävän kokonaisuuden.

Huomionarvoista on myös se, että niin metallinjalostuksessa kuin koko mineraaliklusterissa ympäristöteknologia on nousemassa kasvavaan rooliin. Sivuvirtojen ja nyt hyödyntämättä jääneiden jakeiden hyötykäyttö avaa runsaasti uusia mahdollisuuksia liiketoiminnalle ja johtaa materiaalitehokkuuden parantumiseen.

Suurten metallinjalostusyritysten lisäksi alan merkittävin tutkimustoimija Satakunnassa on Outotec Oy:n Porin tutkimuslaitos. Satakunnassa tällä hetkellä annettava korkeakoulutus, niin Porin yliopistokeskus kuin SAMK, tukee valitettavan heikosti alan koulutetun työvoiman tarvetta.

Toimenpide-ehdotus 7:

Osa 1: Metallien jalostukseen liittyvän prosessiosaamisen koulutukseen tulee SAMK:ssa kiinnittää suurempaa huomiota. Olisi hyväksi käydä perusteellisesti läpi koulutuksen tulevaisuuden tarpeet alueen suurimpien toimijoiden kanssa ja siltä pohjalta suunnitella alaa nykyistä paremmin palveleva koulutusohjelma. Se voitaisiin koota joko nykyisiä uudella tavalla yhdistellen tai suunnitella kokonaan uusi koulutusohjelma.

Osa 2: Yliopistotasoisien koulutuksen ja tutkimuksen osalta alueen koulutusinstituutioiden tarjonta on nykyisellään vähäinen. Tämä koskee pääosin myös Porin yliopistokeskuksessa toimivia yliopistoja. Alueen yritykset tukeutuvat pääosin Aalto yliopiston ja LUT:n kanssa tapahtuvaan yhteistyöhön, johon he ovat myös varsin tyytyväisiä. Alan teollisen toiminnan kasvaessa ja lopputuotteiden käytön monipuolistuessa (esim akkuteollisuus) myös alueella toimivien yliopistojen koulutus- ja erityisesti tutkimustoiminnassa tämä ala tulisi huomioida paremmin. Tähän liittyen ehdotan, että Porin kaupunki järjestää aiheesta pyöreän pöydän keskustelun (tai

keskustelutarjan), jossa eri osapuolet vertailevat yksityiskohtaisemmin alueen yritysten tarpeita ja oppilaitosten koulutus- sekä tutkimustarjontaa ja siltä pohjalta päättävät tarvittavista jatkotoimenpiteistä.

Osa 3: Jo nyt on nähtävissä värimetallien jalostukseen liittyvän tutkimustoiminnan merkittävä kasvu. Tällä hetkellä alan perustutkimus on pitkälti keskittynyt Aalto yliopistoon ja alueen isoimmilla yrityksillä on sinne hyvin toimivat yhteistyösuhteet. Alueelliset vaatimukset ja mahdollisuudet nopeasti kehittyvän alan parempaan hyödyntämiseen liittyvät pikemminkin soveltavan, ja usein varsin käytännönläheisen, tutkimuksen edellytysten parantamiseen julkisilla toimenpiteillä. Satakunnan mineraaliklusterin kohdalla tulisi mielestäni selvittää missä määrin GTK:n tutkimusyksikön perustaminen Poriin vahvistaisi metallien jalostuksen kansallisesti merkittävää uuden liiketoiminnan kehittymistä.

4.2.3. Elintarviketeollisuuden automaation ja jalostusasteen kohottaminen alan kasvun ja uudistumisen takeeksi

Elintarviketeollisuus edustaa noin 11 % Satakunnan teollisesta toiminnasta. Ruoka-alan työllistävä vaikutus kokonaisuudessaan on maakunnassa varsin merkittävä. Elintarviketeollisuuden liikevaihdon kasvu vuosina 2010-2019 oli Satakunnassa 22,3 % ollen lähes kaksinkertainen alan koko maan alan kasvuun (12,5 %) verrattuna.

Alan toimijoiden ja tutkijoiden haastattelussa tuli voimakkaasti esiin elintarviketeollisuuden edessä oleva murros. Globaali, joskin edelleen hidas, trendi on esimerkiksi eläinperäisen proteiinin korvautuminen ruokatuotannossa kasviperäisillä proteiineilla. Samoin villikalakantojen ehtyessä kalankasvatuksen rooli proteiinien tuotannossa tulee lisääntymään ja myös siinä uudet luontoa säästävät teknologiat nousevat yhä keskeisempään rooliin. Lisääntyvässä määrin maakunnan elintarviketeollisuus näkee uusia mahdollisuuksia myös elintarvikkeiden viennissä.

Tähän saakka elintarviketeollisuuden tarve korkeasti koulutetulle työvoimalle on ollut moniin muihin teollisuuden aloihin nähden niukka. Teollisuuden toimijoiden mukaan tämä on muuttumassa. Sekä tuotanto että erityisesti tuotekehitys tulevat tulevaisuudessa tarvitsemaan lisääntyvässä määrin korkeakoulutettua työvoimaa. Sekä tuotannon automaatio että uusien tuotteiden tarve sanelee korkeammin koulutetun työvoiman tarvetta.

Huolimatta Satakunnan merkittävästä osuudesta maan elintarviketeollisuuden kokonaistuotannossa, maakunnassa ei ole minkäänlaista alaa tukevaa korkea-asteen koulutusta. Tähän saakka tätä on osittain paikannut Pyhäjärvi-Instituutin kurssimuotoinen täydennyskoulutus.

Huomioiden elintarviketeollisuuden tulevaisuuden muutostarpeet SAMK:n tulisi aloittaa elintarvikealalle suuntautunut tutkintoon tähtäävä koulutus, mikä voisi tulevaisuudessa muodostaa perusrungon alan korkeakoulutetulle työvoimalle. Toteutus voitaisiin tehdä myös yhteistyössä Seinäjoen ammattikorkeakoulun kanssa. Pyhäjärvi-Instituutti voisi puolestaan yhdessä yliopistojen kanssa keskittyä kohentamaan Satakunnan elintarviketeollisuuden valmiutta tuotekehittelyyn ja pyrkiä entisestään vahvistamaan alan tutkimusta yliopistojen ja alan teollisuuden välisenä koordinoijana.

Toimenpide-ehdotus 8:

Osa 1: SAMK:n tulee huolehtia elintarvikealan tutkintoon tähtäävän koulutuksen järjestämisestä joko yksin tai yhteistyössä Seinäjoen amk:n kanssa parantamaan alan koulutustarjontaa. Koulutuksen tarkempi sisältömäärittely tulee tehdä laajapohjaisen asiantuntijakeskustelun perusteella niin, että se mahdollisimman hyvin huomioi alan kehitystarpeet.

Osa 2: Pyhäjärvi- Instituutin asemaa elintarviketeollisuuden henkilöstön uudelleenkoulutuksessa ja tuotekehityksessä tulisi edelleen vahvistaa. Turun yliopiston elintarvikekemian ja bioteknologian sekä kauppatieteiden tutkimusta tulisi aiempaa paremmin kohdentaa myös Satakunnan alueelle. Samoin HY:n laaja-alaista elintarvikealan osaamista pitäisi pyrkiä hyödyntämään alueella paremmin. Näissä toiminnoissa Pyhäjärvi-Instituutti voisi olla jopa Porin yliopistokeskusta parempi toiminnan koordinaattori. Porin yliopistokeskuksen, SAMK:n ja Pyhäjärvi-Instituutin tulisi käydä perusteellinen strateginen keskustelu yhdessä elintarviketeollisuuden kanssa alan kehittämisestä Satakunnassa ja päättää sen pohjalta työnjaosta. Elintarvikealan profiilin kohottamiseksi kannattaisi harkita vuosittaisen ”ruokafoorumin” järjestämistä esimerkiksi Suomi Areena tapahtuman yhteyteen.

4.2.4. Merenkulkualan koulutuksen ja tutkimuksen vahvistaminen Lounais-Suomessa palvelee koko maata

Suomen meriklusterin toimijakenttään voidaan sisällyttää varustamot, satamat, satamaoperaattorit ja muut satamatoimijat, meriteollisuus, uusiutuvan merellisen energian tuotanto, merirakentaminen, luokituslaitokset, rahoitus ja vakuutus, muut merenkulkuun liittyvät elinkeinot sekä julkinen sektori (mm. koulutus ja tutkimus, Huoltovarmuuskeskus, Merivoimat, Rajavartiolaitos ja Tulli).

Lounaisen Suomen satamat ovat tärkeässä roolissa niin Suomen viennin ja tuonnin kuin huoltovarmuuden kannalta.

Vahvimmat Suomen merenkulkualan kouluttajat ovat Yrkehögskolan Novia ja SAMK. Niissä molemmissa voidaan suorittaa ”Sea captain” amk tutkinto ja niissä on myös mahdollisuus suorittaa ammattikorkeakoulun ylempi tutkinto. Åbo Akademi ja Turun yliopistolla on yhteinen ”Meri ja merenkulku” profilaatioala, jota Suomen Akatemia on tukenut pitkäjänteisellä rahoituksella. Esimerkkejä tutkimuskohteista ovat Itämeren tilaan vaikuttavat luonnon prosessit ja ympäristömuutokset, merihistoria ja rannikkoyhteisöjen tutkimus, miehittämätön meriliikenne sekä digitalisaatio merenkulun ja meriteollisuuden aloilla.

Turun yliopiston Merenkulkualan koulutus- ja tutkimuskeskus (MKK) on merkittävin yliopistollinen merenkulkualan koulutus- ja tutkimuskeskus Suomessa. Merenkulkualan koulutus- ja tutkimuskeskuksessa tehdään merisektorin tutkimusta, toteutetaan T&K-hankkeita ja järjestetään alan täydennyskoulutusta ja seminaareja. MKK:lla on pienet toimipisteet niin TY:n Rauman kampuksella kuin Porin yliopistokeskuksessa.

Sekä Novialla Turussa että SAMK:lla Raumalla ovat mm erinomaiset merenkulun simulaatio-opetusmahdollisuudet. Samoin molemmat ammattikorkeakoulut pyrkivät

merikapteenikoulutuksellaan kansainvälisille koulutusmarkkinoille. Merenkulkualan koulutuksella on runsaasti kysyntää nousevissa talouksissa, esimerkiksi Afrikassa.

Useissa Euroopan maissa merenkulkualalla on tarjolla myös yliopistollista koulutusta ja Suomessa on viimeisen vuosikymmenen aikana pariin kertaan pohdittu sellaisen tarpeellisuutta. Merenkulkualan digitalisaation ja automaation vuoksi kyseisen koulutuksen tarve on selkeästi lisääntynyt. Merenkulkualan viranomaisten ja kaupallisten toimijoiden haastatteluissa yliopistollisen koulutuksen puute Suomessa nousi voimakkaasti esiin. Erityisesti korostettiin tarvetta globaalin merenkulkualan osaamiselle, merijuridiikan tiedoille, kaupalliselle osaamiselle jne. Profiililtaan yliopistollinen koulutuksen tulisi olla selvästi erilainen kuin amk:n ylempi tutkinto.

Lounaisen Suomen ammattikorkeakouluilla ja yliopistoilla olisi hyvät mahdollisuudet nousta tiiviimmällä yhteistyöllä merkittäväksi kansainväliseksi toimijaksi merenkulkualan koulutuksen ja tutkimuksen alueella. Tätä tukisi osaltaan se, että EU:n alkavassa 7-vuotisessa ohjelmassa kohdistetaan merkittävää rahoitusta meriklusteriin liittyviin toimintoihin. Jo sitäkin ajatellen, olisi viisasta pyrkiä huomattavasti parempaan oppilaitosten väliseen yhteistyöhön ja sitä kautta muodostaa vahvempia toimijoita eurooppalaisiin hankkeisiin. Kannattaisi myös aikaisempaa paremmin erikoistua tiettyihin Suomen kannalta keskeisiin kysymyksiin. Suomen hyvä digitalisaation osaaminen antaisi siihen edelleen lisävahvuutta. SAMK:n merenkulkualan koulutus tulisi merkittävästi hyötymään ja vahvistumaan tiivistämällä yhteistyötä alueen muiden toimijoiden kanssa. Ystävällismielinen kilpailu on useimmiten kaikkien etu!

Toimenpide-ehdotus 9:

Osa 1: SAMK pyrkii proaktiivisesti luomaan tiiviimpää yhteistyötä muiden lounaisen Suomen merenkulkualan koulutus- ja tutkimusyksiköiden kanssa. Se pyrkii muodostamaan lounaisen Suomen muiden alan toimijoiden kanssa kansainvälisesti tunnetun merenkulkualan koulutus- ja tutkimuskonsortion. Yhteiset ponnistukset vahvistaisivat myös mahdollisuuksia alan koulutusvientiin. Alan ylempään ammattikorkeakoulututkinnon suorittamismahdollisuus on tärkeitä säilyttää.

Osa 2: Turun yliopisto yhdessä muiden lounaisen Suomen toimijoiden kanssa selvittää mahdollisuudet aloittaa merenkulkualan englanninkielinen maisteriohjelma. Rauman kampuksella se voisi osittain tukeutua SAMK:n osaamiseen ja infrastruktuuriin. Tämä koulutus tulisi alun perin suunnitella kansainväliseksi ja pyrkiä rekrytoimaan opiskelijoita myös Suomen ulkopuolelta.

4.2.5. Sosiaalialan koulutuksen lisäämistarve Satakunnassa on ilmeinen

Sosiaalialan yliopistossa koulutetusta ammattitaitoisesta henkilöstöstä on lähivuosina pulaa koko maassa, erityisesti yliopistopaikkakuntien ulkopuolella. Eräillä aloilla, esimerkiksi lastensuojelussa, työvoimapula saattaa jopa kriisiytyä toiminnan tasoa vaarantavaksi. Valmisteilla oleva sote-uudistus ei tule ainakaan pienentämään pulaa. Todennäköisesti se tulee lisäämään koulutuksen tarvetta ja mikäli alalta edelleen siirtyy koulutettua työvoimaa myös muiden alojen palvelukseen työvoimapula voi muodostua merkittäväksi.

Porin yliopistokeskuksessa tarjotaan tällä hetkellä yhteiskuntatieteen alan koulutusta kolmessa eri maisteriohjelmassa, joissa on yhteensä 40/50 aloituspaikkaa vuorovuosina. Maakunnan työvoimatarpeen takaamiseksi olisi perusteltua nykyisen koulutuksen lisäksi aloittaa myös ylioppilasohjainen kandidaattikoulutus vähintään samalla volyymilla.

Toimenpide-ehdotus 10:

Aloitetaan Porin yliopistokeskuksessa ylioppilasohjainen sosiaalialan koulutus joko Tampereen yliopiston ja/tai Turun yliopiston toimesta. Yliopistojen tulisi keskenään sopia työnjaosta ja yksityiskohtaisemmasta koulutuksen sisällöstä. Myös SAMK:n esittämä mutta ministeriön kertaalleen hylkäämä terveydenhoitajakoulutus tulisi ottaa uudelleen harkittavaksi.

4.2.6. SOTE-henkilöstön täydennyskoulutuksen ja koulutuksen uusiutumisen turvaaminen

Turun yliopisto on hajauttanut merkittävän osan lääkäreiden kliinisen vaiheen koulutuksesta Satasairaalaan. Turun yliopistolla on Satasairaalassa tällä hetkellä kliinisen alan sekä professoreita että muuta opettajakuntaa. Porissa toimii myös TY:n hoitotieteen professori ja opetusterveyskeskus.

Satakunnan ammattikorkeakoulun sairaanhoitajakoulutus ja DIAK:n vastaava koulutus vahvistavat merkittävästi terveysalan koulutuskokonaisuutta. Mikäli Porissa aloitettaisiin myös ylioppilasohjainen sosiaalialan koulutus (ks edellä) niin kaupunkiin muodostuisi erinomainen terveys- ja sosiaalialan koulutusyhteisö, jolla olisi mahdollisuuksia kehittää ja modernisoida koko sote-alan koulutusta. Turun yliopistossa muutaman vuoden toiminut eri aloja kokoava SOTE-Akatemia toisi monialaista lisää alueellisen koulutuskeskittymään.

Satasairaalan ympärille olisi luotavissa moderni kliinisen lääketieteen, hoitotieteen ja sosiaalialan yhteenliittymä, jolla olisi oivalliset edellytykset kehittyä sote-alan merkittäväksi käytännönläheiseksi koulutuksen uudistajaksi. Samoin se voisi yhteistuumin vastata laajasta sote-alan täydennys- ja jatkokoulutustarpeesta ja tarjota toimivia, käytännössä testattuja, malleja myös muun Suomen sotealueille.

Toimenpide-ehdotus 11:

Porissa toimivat sote-alan kouluttajat perustavat yhteistyöelimen, jonka tavoitteena on rakentaa riittävän kunnianhimoinen maakunnallinen pilottiprojekti tehostamaan ja uudistamaan sote-alan monitieteistä koulutusta moniammatillisen työskentelyn kehittämiseksi ja omaksumiseksi jo opiskeluaikana. Tässä yhteydessä on syytä myös perinpohjaisesti selvittää, mitä uusia koulutuksellisia mahdollisuuksia on parantaa sote-alan palvelukonseptia (esimerkiksi alan parempi palvelumuotoilu) ja huomioida tarve kustannustehokkuuden parantamiseen.

4.2.6. Turun yliopiston Rauman kampuksen toimintojen vahvistaminen

Turun yliopiston Rauman kampuksella on vahvat perinteet yhtenä Suomen johtavista opettajankouluttajista. Suomalainen koulu on varsin tunnettu ympäri maailman. Tätä suomalaisen koulun ympärille rakentunutta brändiä olisi mahdollista käyttää nykyistä huomattavasti tehokkaammin myös koulutusviennissä. Rauman kampuksella on tehty urauurtavaa työtä suomalaisen opettajakoulutuksen viemiseksi maailmalle. Tätä hyvää työtä tulisi käyttää aikaisempaa paremmin hyväksi myös houkuteltaessa opiskelijoita eri koulutusasteille Suomeen (ks 4.1.1.).

Uuden varhaiskasvatustilain tultua voimaan muutama vuosi sitten Turun yliopisto päätti keskittää varhaiskasvatuksen koulutuksen Raumalle. Tavoitteeksi tuli muodostaa kansallinen ja kansainvälinen varhaiskasvatuksen johtava koulutus- ja tutkimusympäristö. Tähän liittyi päätös muun muassa uudentyyppisen koulutus- ja tutkimusinfrastruktuurin luomiseen Rauman kampukselle niin sanotun ”Pikku-Norssin” muodossa.

Toinen Rauman kampukselle omaleimainen toiminto opettajakoulutuksessa on jo pitkään ollut käsityökasvatuksen opetus.

Alueen kannattaisi huomattavasti paremmin huomioida ainutlaatuinen mahdollisuus käsityökasvatukseen liittyvän koulutuksen ja tutkimuksen hyödyntämiseen luovien alojen toimintojen kehittämisessä (ks myös 4.2.8). Viime vuosien aikana myös ympäristöpedagogiikka ja yrittäjyyskasvatus ovat nousseet vahvasti esiin Rauman opettajakoulutuksessa.

Toimenpide-ehdotus 12:

Turun yliopisto, Rauman kaupunki ja Satakunnan maakuntaliitto tiivistävät yhteistyötään edunvalvonnassa valtioon päin Rauman kampuksen vahvistamiseksi ja sen opettajankoulutuksen monipuolisuuden turvaamiseksi. Yhtenä esimerkkinä mainittakoon lainmuutosehdotus koskien harjoittelupäiväkotien rahoitusta.

4.2.8. Luovien alojen koulutuksen profilointi

Luovat alat muodostavat merkittävän elinkeinoelämän sektorin, joka koostuu pääosin pienistä, usein yhden henkilön, yrityksistä. Satakunnan alueella on korkeakoulutusta sivuten useita tyyppillisiä luovia aloja. Huomioon ottaen, miten järjestäytymätön sektori koko luovien alojen koulutus on, koulutuksen jo vaatimatonkin profilointi voisi tuoda alueelle merkittävää kilpailuetua ajatellen niin kansallista kulttuurituotantoa kuin alueen vetovoimaa.

Erityisesti muodostamalla uusia, eri alojen rajoja ylittäviä koulutuskokonaisuuksia, alueen houkuttelevuus erilaisten kulttuuria tuottavien nuorten keskuudessa voisi merkittävästi lisääntyä. Pelien ja digitaalisen muotoilun tuominen erilaisiin kulttuurituotannon alueisiin ja niiden liittäminen käden taitoihin antaisi uusia mahdollisuuksia kehittää monia eri kulttuurituotannon aloja. Riittävien yrittäjyystaitojen opettaminen henkilöille jo opiskelun aikana antaisi heille paremmat mahdollisuudet suunnitella myöhempää omaa yrittäjyyttä. Satakunnassa on esimerkiksi

SAMK:n taideinstituutti Kankaanpäässä, käsityökasvatusta Raumalla, maisema- ja kulttuurintutkimusta sekä vahvaa peliosaamista Porissa.

Toimenpide-ehdotus 13:

Perustetaan maakunnallinen yhteistyöfoorumi luovien alojen yhteistyöelimeksi. Siihen pitäisi kutsua edustajat ainakin Rauman käsityökasvatuksesta, Porin maisema- ja kulttuurien tutkimuksesta, kauppatieteistä ja tietotekniikasta sekä Kankaanpään Taideinstituutista. Lisäksi mahdollisia muita tämän selvityksen ulkopuolelle jääneitä luovien alojen toimijoita Satakunnan alueelta.

4.2.9. Matkailualan kasvua ja kestävyttä tukevan koulutuksen ja tutkimuksen kehittäminen

Matkailuala on yksi maailman nopeimmin kasvavista elinkeinoista. Pandemian aikainen taantuma tulee olemaan väliaikainen, mutta alan sisällöllinen muuttuminen nopeutuu pandemian johdosta.

Erilainen luova sisällöntuotanto tulee useiden asiantuntijoiden mielestä tulevaisuudessa voimakkaasti lisääntymään matkailussa. Tämä yhdistyy muihin nouseviin trendeihin, esimerkiksi kestävään matkailuun, elämysmatkailuun, luontomatkailuun, tiedematkailuun, kulttuurimatkailuun jne.

SAMK on harvoja ammattikorkeakouluja, joissa matkailukoulutus ja tuotekehitys on valittu yhdeksi painopistealueeksi. Pidän valintaa onnistuneena tulevaisuusvalintana. SAMK:n restonomikoulutukseen hankkiudutaan myös pääkaupunkiseudulta ja naapurimaakunnista. SAMK:lla on hyvät suhteet alueellisiin matkailutoimijoihin ja se kehittää aktiivisesti myös kansainvälisiä suhteita. Yhteistyö Porin yliopistokeskuksen alaa sivuaviin toimijoihin on jäänyt syystä tai toisesta kovin vähäiseksi.

Kansallinen matkailustrategia tunnistaa matkailun näkökulmasta neljä omintakeista aluetta Suomesta. Ne ovat Lappi, Järvi-Suomi, pääkaupunkiseutu ja saaristo/rannikko matkailu.

Lounais-Suomi, erityisesti Saaristomeri ja Satakunnan rannikkoalue muodostavat manner-Suomeen liittyvän merellisen matkailun ydinalueen. Suomen ulkopuolelta ja jo hieman kauempaa Suomestakin katsoen Lounaisrannikko saaristoinen muodostaa yhtenäisen matkailualueen. Markkinointi yhteistyön lisäksi maakuntien välistä yhteistyötä tulisi syventää myös matkailualan laajempaan kehittämiseen.

Alueen niin yksityisten kuin julkisten toimijoiden tulisi löytää yhteinen näkemys ja luoda yhteinen strategia alueen matkailuelinkeinon kehittämiseksi. Alueen korkeakouluilla tulisi olla keskeinen rooli lounaisen matkailualueen kehittämisessä. Tämä edellyttää hyvää ja tiivistä vuoropuhelua ja työnjakoa myös korkeakoulujen kesken.

Tällä hetkellä Lounaisrannikolta puuttuu koordinoiva yhteinen tekijä ja yhteinen aluetta kansainvälisesti esiintuva suunnitelma. Turun yliopistolla, erityisesti sen Kauppar korkeakoululla, olisi niin kansallisena kuin alueellisena vahvana toimijana ehkä parhaat mahdollisuudet nousta

kyseiseksi alaa yhdistäväksi tekijäksi ja samalla vahvistaa omaa matkailuliiketoimintaan liittyvää koulutusta, tuotekehitystä ja tutkimusta.

Toimenpide-ehdotus 14:

Satakunnan ja Varsinais-Suomen maakuntaliitot, Turun yliopisto ja SAMK sekä kahden maakunnan rantakaupungit synnyttävät yhteisen kehityshankkeen, jossa tutkitaan merellisen matkailun kehittämismahdollisuudet, luonnon sille asettamat rajoitukset, siihen liittyvän koulutuksen laadullinen ja määrällinen tarve, arvio tuotekehitystarpeista ja alueen nykyisten toimijoiden tavoitteista jne. Tältä pohjalta laaditaan jatkuvasti päivittyvä etenemissuunnitelma Lounaisrannikon merellisen matkailun nostamiseksi yhdeksi Suomen ”neljästä suuresta” modernin matkailun alueista. Turun yliopiston Kauppakorkeakoulu Porin yksikköineen olisi luontevin hankkeen koordinaattori tiiviissä yhteistyössä SAMK:n kanssa.

4.2.10. Suomen Ilmailuopiston ja SAMK:n sekä TY:n yhteistyön kehittäminen

Suomen Ilmailuopisto Porissa kouluttaa pääasiassa liikennelentäjiä. Se ottaa oppilaikseen lukion tiedot omaavia opiskelijoita kaksivuotiseen koulutusohjelmaansa, joten olen käsitellyt sitä tässä yhteydessä korkeakoulutuksen antajana ja ottanut Ilmailuopiston mukaan tähän tarkasteluun, vaikka sitä ei ole mainittu virallisesti korkeakoulutusta tuottavana organisaationa.

Ilmailuopisto on alueellisesti merkittävä valtion pääasiallisesti omistama toimija ja näkemykseni mukaan se hyötyisi tiiviimmästä yhteistyöstä niin ammattikorkeakoulun kuin yliopiston kanssa. Liikennelentäjien koulutuksen lisäksi opisto kouluttaa kurssimuotoisesti lennonopettajia. Opistolla on ollut ajoittain myös merkittävää koulutusvientiä.

Erityisesti lennonopettajien englanninkielisen koulutuksen lisääminen voisi avata Ilmailuopistolle lisää koulutusvientiä. SAMK:n kanssa se voisi kehittää yhteistyötä siten, että Ilmailuopisto voisi kreditoida joitakin SAMK:n tuottamia kursseja, esimerkiksi automaation liittyviä. Turun yliopiston olisi puolestaan mahdollista tarjota esimerkiksi aikuispedagogiikkaan liittyvää sisältöä Ilmailuopiston lennonopettajien koulutukseen. Täällä, samoin kuin merenkulkualalla, olisi kysyntää myös johtamisen koulutukselle, jossa Turun yliopiston Kauppakorkeakoulu voisi olla hyvä yhteistyökumppani.

Toimenpide-ehdotus 15:

Suomen Ilmailuopisto, SAMK ja Turun yliopisto aloittavat selvityksen mahdollisista synergioista kansainvälistymiseen, koulutuksen markkinointiin ja eräisiin koulutuksen sisällöllisiin asioihin liittyen.

Taulukko 1. Eri pituisiin (pituus suluissa) yliopistollisiin koulutusohjelmiin liittyvät aloituspaikat Satakunnassa.

• Yhteensä Porissa (3v+2v)	90
• Yhteensä Raumalla (3v+2v)	80
• Yhteensä Satakunnassa (3v+2v)	170 (TY)
• Yhteensä Raumalla (3v)	140
• Yhteensä Satakunnassa (3v)	140 (TY)
• Yhteensä Porissa (2v)	145
• Yhteensä Raumalla (2v)	40
• Yhteensä Satakunnassa (2v)	185 (TY 75+TaY 110/100)
• Yhteensä Raumalla (1v)	55 (TY)
• Kaikki aloituspaikat yhteensä	495 +55 (TY 385+55 ja TaY 110)

Taulukko 2: Eri etenemismallien vertailua

	Uusi YO	Etäkampus	Yliopistokeskus	YO-AMK konserni
• "Aloitusnopeus"	hidas	nopea	valmiina	hidas
• Hallinto	raskas	hyvin kevyt	valmiina	kevyt
• Johtaminen	selkeä	selkeä	ei selkeä	ei selkeä
• "Alueen ääni"	selkeä	selkeähkö	ei selkeä	selkeähkö
• Henkilöstö	vaikea	helppo	helpohko	helpohko
• Opiskelijat	vaikeampi	vaikea	vaikeampi	vaikeampi
• Kustannukset	suuret	kohtuulliset	kohtuulliset	kohtuulliset
• Rahoitusmalli	vaikea	kohtuullinen	kohtuullinen	vaikea
• Tutkimus	puuttuu	hyvä	kohtuullinen	kohtuullinen
• "Kannatus"	vähäinen	hyvä	hyvä	vähäinen
• Suositukseni	4.	1.	1'.	3.